

CUPRINS

TITLUL I. PRINCIPIILE. PRINCIPIUL AFLĂRII ADEVĂRULUI ÎN ANSAMBLUL PRINCIPIILOR FUNDAMENTALE ALE PROCESULUI PENAL	1
Capitolul I. Cunoașterea. Teoriile filosofice asupra cunoașterii	1
<i>Secțiunea 1.1. Introducere</i>	1
<i>Secțiunea 1.2. Teoriile filosofice despre cunoaștere.</i>	
<i>Evoluție istorică și conceptuală</i>	2
§1. Filosofia antică	2
§2. Raționalismul și empirismul	7
2.1. Raționalismul	7
2.2. Empirismul	9
§3. Concepția lui Kant asupra cunoașterii	10
§4. Teorii asupra cunoașterii în secolul al XX-lea	11
<i>Secțiunea 1.3. Simțurile și rațiunea – instrumentele cunoașterii</i>	15
Capitolul II. Justiția, ca valoare socială și scop final al procesului penal	19
<i>Secțiunea 2.1. Conceptul de „justiție”</i>	19
<i>Secțiunea 2.2. Justiția, ca dreptate în dreptul pozitiv</i>	20
<i>Secțiunea 2.3. Teorii asupra dreptății reflectate în procesul penal</i>	21
§1. Teoria dreptății axată pe promovarea drepturilor și libertăților	21
§2. Teoria dreptății fondată pe promovarea datoriei	22
Capitolul III. Cunoașterea adevărului în procesul penal, în concepția marilor sisteme de drept	25
<i>Secțiunea 3.1. Caracteristici definitorii ale marilor sisteme de drept, anglo-saxon și romano-germanic, în relație cu aflarea adevărului</i>	25
§1. Scurtă prezentare a sistemelor procesuale anglo-saxon, respectiv romano-germanic	25
§2. Procesul acuzatorial și procesul continental. Caracteristici și diferențe	28
§3. Cunoașterea adevărului în procesul penal	30
3.1. Sfera cercetării adevărului în procesul penal	30
3.2. Adevăr obiectiv și adevăr judiciar	31
3.3. Concluzii cu privire la cunoașterea adevărului în procesul penal	34
<i>Secțiunea 3.2. Echitatea și procesul echitabil</i>	35
§1. Procesul echitabil în viziunea Curții Europene a Drepturilor Omului	35
§2. Echitabilitatea în procesul penal român	39
Capitolul IV. Principiul aflării adevărului în procesul penal	42
<i>Secțiunea 4.1. Sistemul principiilor fundamentale ale procesului penal</i>	42
§1. Definiție	42
§2. Sistemul și interacțiunea principiilor procesului penal	44

<i>Secțiunea 4.2. Principiul aflării adevărului</i>	45
§1. Prezentare	45
§2. Prevederi care garantează aflarea adevărului	47
§3. Limite ale principiului aflării adevărului	49
<i>Secțiunea 4.3. Rolul activ al organelor judiciare, ca parte integrantă a principiului aflării adevărului</i>	52
§1. Rolul activ al organelor judiciare penale	52
§2. Rolul judecătorului în viziunea marilor sisteme de drept	52
2.1. Judecătorul în <i>common law</i>	52
2.2. Judecătorul în sistemul continental	54
§3. Rolul activ în procesul penal român	55
3.1. Rolul activ al organelor de urmărire penală	56
3.2. Rolul activ al procurorului în cursul judecătii	56
3.3. Rolul activ al instanței	58
3.4. Concluzii privind actuala reglementare în materia rolului activ	59
<i>Secțiunea 4.4. Intima convingere și standardul probei „mai presus de orice îndoială rezonabilă”</i>	61
§1. Prezentarea conceptelor	61
§2. Principiul intimei convingeri	63
§3. Standardul de probă „dincolo de orice îndoială rezonabilă”	65
Capitolul V. Raporturile dintre principiul aflării adevărului și celelalte principii fundamentale ale procesului penal	71
<i>Secțiunea 5.1. Principiile legalității și oficialității din perspectiva contribuției lor la aflarea adevărului</i>	71
<i>Secțiunea 5.2. Presumția de nevinovăție în raport cu principiul aflării adevărului</i>	73
§1. Reglementare și componentele prezumției de nevinovăție	73
§2. Regula „ <i>in dubio pro reo</i> ”	76
§3. Efectele prezumției de nevinovăție asupra aflării adevărului	77
<i>Secțiunea 5.3. Dreptul la apărare, ca garanție a aflării adevărului</i>	80
§1. Aspecte generale. Consacrare legislativă	80
§2. Definiție	82
§3. Garanții ale dreptului la apărare	83
§4. Conținutul dreptului la apărare	83
4.1. Definiția dreptului la apărare, cu accentul pus pe noțiunea „drept”	83
4.2. Apărarea nemijlocită împotriva acuzației	85
4.3. Dreptul de a fi ascultat	86
4.4. Dreptul la tăcere	87
4.4.1. Definiție, conținut și reglementare	87
4.4.2. Dreptul la tăcere poate fi divizibil?	92
4.4.3. Concluziile trase din tăcerea inculpatului	94
4.5. Dreptul la informare	96
4.6. Dreptul de a avea un avocat	98
4.6.1. Garantarea confidențialității comunicărilor avocat-client și relevanța pentru aflarea adevărului	100

4.6.2. Accesul avocatului la actele de urmărire penală și implicațiile pentru asigurarea aflării adevărului	102
4.6.3. Accesul suspectului sau inculpatului la probe în cursul urmăririi penale	104
4.6.4. Drept comparat în materia accesului acuzatului la actele de urmărire penală	106
4.6.5. Concluzii asupra accesului avocatului și suspectului/inculpatului la probele urmăririi penale	110
4.6.6. Accesul la informații clasificate relevante pentru soluționarea cauzei	111
4.6.7. Asistența juridică a mai multor subiecți procesuali în același proces	114
<i>Secțiunea 5.4. Contribuția celorlalte principii fundamentale la aflarea adevărului în procesul penal</i>	117
§1. Separarea funcțiilor judiciare	117
§2. „ <i>Ne bis in idem</i> ”	118
§3. Dreptul la libertate și siguranță	119
§4. Principiul respectării demnității umane și al vieții private	121
4.1. Principiul respectării demnității umane	122
4.2. Respectarea vieții private, inviolabilitatea domiciliului și secretul corespondenței	124
§5. Limba oficială și dreptul la interpret	126
TITLUL II. PROBELE. SISTEMUL PROBATOR ÎN PROCESUL PENAL, INSTRUMENT INDISPENSABIL AFLĂRII ADEVĂRULUI	127
Capitolul I. Rolul și importanța probelor în aflarea adevărului	127
<i>Secțiunea 1.1. Noțiunea de probă în procesul penal</i>	127
§1. Definiția probei	128
<i>Secțiunea 1.2. Obiectul probei</i>	129
<i>Secțiunea 1.3. Condițiile probei și corelarea acestora cu principiul aflării adevărului</i>	131
§1. Admisibilitatea probei	131
§2. Condiția relevanței probei	132
§3. Regimul probelor obținute intermediat. Regula excluderii probei din auzite în sistemul anglo-american	135
§4. Condițiile de legalitate a probelor	140
4.1. Principiul legalității obținerii probelor în dreptul român	142
4.2. Principiul loialității administrării probelor	142
<i>Secțiunea 1.4. Excluderea probelor și justificarea îndepărtării lor din proces</i>	146
§1. Excluderea probelor în Statele Unite ale Americii și în alte state cu sistem <i>common law</i>	146
1.1. Prezentare și conținut	146
1.2. Istoria regulii excludere în SUA	148
1.3. Observații în legătură cu incompatibilitatea între concepția nord-americană asupra excluderii probelor și principiile procesului penal român	155

§2. Excluderea probelor în dreptul procesual european _____	157
§3. Dreptul român în materia înlăturării din materialul probator a unor probe _____	160
3.1. Instituția nulității în materia probelor _____	160
3.2. Probele obținute direct în mod nelegal _____	163
3.3. Probele derivate direct din probele obținute în mod nelegal _____	172
<i>Secțiunea 1.5. Sarcina probei</i> _____	175
<i>Secțiunea 1.6. Evaluarea/aprecierea probelor</i> _____	179
§1. Definiție și conținut _____	179
§2. Regulile și limitele liberei aprecieri a probelor _____	182
Capitolul II. Mijloacele de probă și procedeele probatorii, ca instrumente ale aflării adevărului _____	190
<i>Secțiunea 2.1. Audierea persoanelor</i> _____	190
§1. Noțiune și importanță _____	190
§2. Cunoașterea personalității subiectului procesual audiat _____	191
2.1. Modelul <i>common law</i> _____	191
2.2. Modelul continental _____	192
2.3. Modelul românesc _____	193
§3. Audierea suspectului și inculpatului _____	194
3.1. Modul de ascultare _____	194
3.2. Valoarea probantă a declarațiilor suspectului sau inculpatului. Aspecte generale _____	201
3.3. Valoarea probantă a declarațiilor suspectului sau inculpatului referitoare la un coinculpat _____	205
3.4. Valoarea probantă a declarațiilor nesincere ale suspectului sau inculpatului _____	206
3.5. Declarațiile de recunoaștere a săvârșirii faptei _____	207
§4. Audierea persoanei vătămate _____	209
§5. Audierea martorului _____	211
5.1. Capacitatea de a avea calitatea procesuală de martor _____	212
5.2. Obligația de a compărea ca martor și dreptul martorului de a refuza să dea declarație _____	213
5.3. Dreptul martorului de a nu se acuza _____	217
5.4. Condiții prealabile privind loialitatea declarațiilor martorilor _____	228
5.5. Ascultarea martorului _____	230
§6. Protecția persoanelor audiate din perspectiva fiabilității probelor obținute _____	237
§7. Înregistrarea probelor orale _____	239
§8. Confruntarea _____	245
§9. Identificarea persoanelor și obiectelor _____	247
<i>Secțiunea 2.2. Metodele speciale de supraveghere și cercetare</i> _____	249
§1. Prezentare generală și cadru normativ _____	249
1.1. Suspiciunea rezonabilă _____	251
1.2. Proportionalitatea _____	255
1.3. Principiul subsidiarității metodelor speciale de supraveghere și cercetare _____	257

1.4. Valoarea doveditoare a probelor rezultate din metodele speciale de supraveghere și cercetare _____	258
§2. Metodele speciale de supraveghere _____	259
2.1. Fiabilitatea probelor obținute prin metode speciale de supraveghere _____	259
2.2. Înregistrările extrajudiciare _____	263
2.3. Autorizarea provizorie de către procuror _____	264
2.4. Înregistrările convorbirilor avocatului cu clientul său _____	267
§3. Metodele speciale de cercetare _____	268
<i>Secțiunea 2.3. Percheziția</i> _____	271
§1. Aspecte generale. Percheziția domiciliară și percheziția informatică _____	271
§2. Percheziția corporală și a vehiculelor _____	284
§3. Nulitățile și excluderea probelor în materia percheziției _____	287
<i>Secțiunea 2.4. Expertiza și constatarea</i> _____	289
§1. Probațiunea științifică prin expertiză și constatare. Expertul și specialistul _____	289
§2. Temeinicia realizării expertizei _____	295
§3. Constatarea _____	296
§4. Valoarea doveditoare a probelor rezultate din procedee tehnico-științifice _____	302
<i>Secțiunea 2.5. Cercetarea locului faptei și reconstituirea</i> _____	304
§1. Cercetarea la fața locului _____	304
§2. Reconstituirea _____	307
<i>Secțiunea 2.6. Mijloacele materiale de probă și înscrisurile. Ridicarea de obiecte și înscrisuri</i> _____	308

TITLUL III. PROCEDURA. FAZELE PROCESULUI PENAL DIN PERSPECTIVA CARACTERISTICILOR ACESTORA CE ASIGURĂ AFLAREA ADEVĂRULUI

Capitolul I. Urmărirea penală _____	309
<i>Secțiunea 1.1. Urmărirea penală, fază investigativă a procesului penal</i> _____	309
§1. Trăsături caracteristice ale urmăririi penale _____	309
1.1. Caracterul nepublic al urmăririi penale _____	310
1.2. Caracterul necontradictoriu al actelor de urmărire penală _____	312
1.3. Subordonarea ierarhică funcțională în efectuarea actelor de urmărire penală _____	314
1.4. Forma preponderent scrisă a urmăririi penale _____	315
1.5. Operativitatea realizării actelor de urmărire penală și mobilitatea organului de urmărire penală _____	315
<i>Secțiunea 1.2. Obiectul urmăririi penale</i> _____	318
<i>Secțiunea 1.3. Sesizarea organelor de urmărire penală.</i> _____	323
<i>Secțiunea 1.4. Conducerea și supravegherea activității organelor de cercetare penală de către procuror</i> _____	328
§1. Supravegherea exercitată de procuror _____	328
§2. Supravegherea administrării legale și loiale a probelor _____	330
§3. Infirmarea actelor de către procuror _____	330

<i>Secțiunea 1.5. Efectuarea urmăririi penale</i>	333
§1. Urmărirea penală <i>in rem</i> și <i>in personam</i>	333
§2. Punerea în mișcare a acțiunii penale	337
§3. Extinderea urmăririi penale, extinderea acțiunii penale și schimbarea încadrării juridice	340
<i>Secțiunea 1.6. Suspendarea urmăririi penale</i>	341
<i>Secțiunea 1.7. Terminarea urmăririi penale și rezolvarea cauzei</i>	348
§1. Rechizitoriul	350
§2. Verificarea rechizitoriului de către procurorul ierarhic superior	352
Capitolul II. Camera preliminară	355
<i>Secțiunea 2.1. Prezentare. Utilitatea fazei procesuale a camerei preliminare</i>	355
<i>Secțiunea 2.2. Reformarea instituției camerei preliminare prin deciziile Curții Constituționale</i>	357
<i>Secțiunea 2.3. Nulitățile și excluderea probelor în camera preliminară</i>	359
§1. Analiza condițiilor probatorii pentru excluderea probelor în camera preliminară	359
§2. Principii în materia excluderii probelor reieșite din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului	364
§3. Excluderea mijloacelor de probă din dosar	366
<i>Secțiunea 2.4. Atribuțiile instanței de judecată în materia constatării legalității obținerii probelor</i>	368
Capitolul III. Judecata în primă instanță, ca fază procesuală determinantă pentru aflarea adevărului	370
<i>Secțiunea 3.1. Rolul instanței de judecată în aflarea adevărului</i>	370
<i>Secțiunea 3.2. Principiile specifice fazei de judecată și contribuția lor la aflarea adevărului</i>	371
§1. Oralitatea	372
§2. Nemijlocirea	374
§3. Contradictorialitatea	376
3.1. Contradictorialitatea în procesul anglo-american	377
§4. Publicitatea	378
<i>Secțiunea 3.3. Cercetarea judecătorească</i>	379
§1. Cadrul organizatoric al administrării probelor în cursul judecătii	379
§2. Importanța asupra aflării adevărului a participării la judecată a părților și persoanei vătămate	384
§3. Aspecte comune ale audierii persoanelor în cursul judecătii	386
§4. Audierea inculpatului	387
§5. Audierea persoanei vătămate și a celorlalte părți	388
§6. Audierea martorilor și experților	388
§7. Regimul probator al declarațiilor persoanelor ce nu sunt audiate în instanță	390
§8. Administrarea mijloacelor materiale de probă	391
§9. Judecata în cazul recunoașterii învinuirii	392

<i>Secțiunea 3.4. Schimbarea încadrării juridice și extinderea acțiunii penale sau a procesului penal în cursul judecății</i>	394
§1. Încadrarea juridică a faptei penale în relație cu aflarea adevărului	394
§2. Analiza deciziei Curții Constituționale nr. 250/2019	398
§3. Extinderea acțiunii penale sau a procesului penal din perspectiva stabilirii complete a situației de fapt	405
<i>Secțiunea 3.5. Dezbaterile și ultimul cuvânt al inculpatului, ca etape ale stabilirii adevărului</i>	411
§1. Dezbaterile asupra fondului cauzei	411
§2. Ultimul cuvânt al inculpatului	412
<i>Secțiunea 3.6. Deliberarea asupra fondului și motivarea hotărârii, ca părți ale statuării asupra adevărului</i>	413
§1. Deliberarea instanței de judecată	413
§2. Demonstrarea adevărului faptelor prin motivarea scrisă	415
Capitolul IV. Principiul aflării adevărului reflectat în acțiunea căilor de atac reglementate de Codul de procedură penală	417
<i>Secțiunea 4.1. Privire generală asupra sistemului căilor de atac în procesul penal român</i>	417
§1. Definiție și importanță	417
§2. Istoricul și evoluția căilor de atac în procesul penal român	419
2.1. Codul de procedură penală din 1864	419
2.2. Reglementarea procesual penală, în Ardeal, la începutul secolului al XX-lea	422
2.3. Codul de procedură penală din 1936	426
2.4. Reforma judiciară din perioada 1948-1955	430
2.5. Codul de procedură penală din 1968	431
2.6. Reintroducerea apelului și reformarea instituției recursului în sistemul căilor de atac din procesul penal	434
<i>Secțiunea 4.2. Contribuția căilor de atac reglementate de Codul de procedură penală la stabilirea situației de fapt și a adevărului obiectiv</i>	443
§1. Expunere de ansamblu	443
§2. Apelul	444
2.1. Apelul, singura cale ordinară de atac în fapt	444
2.2. Caracterul devolutiv în fapt al apelului și limite. Readministrarea probelor	445
2.3. Caracterul neagravării situației în propria cale de atac și influența asupra stabilirii situației de fapt	447
2.4. Caracterul extensiv și efectul acestuia asupra situației de fapt	451
§3. Contestația	452
§4. Contestația în anulare	452
§5. Recursul în casație	456
§6. Revizuirea	458
6.1. Natura juridică și caracteristici	458

6.2. Cazurile de revizuire _____	459
6.2.1. Revizuirea întemeiată pe descoperirea de fapte și împrejurări necunoscute la judecată _____	461
6.2.2. Revizuirea întemeiată pe constatarea fraudei procesuale (mărturie mincinoasă, folosirea unui înscris fals, săvârșirea unei infracțiuni de către organul judiciar) _____	464
6.2.3. Revizuirea întemeiată pe inconciliabilitatea hotărârilor penale _____	465
6.2.4. Revizuirea întemeiată pe stabilirea neconstituționalității legii aplicate în proces _____	466
6.2.5. Revizuirea întemeiată pe constatarea încălcării drepturilor fundamentale recunoscute de Convenția europeană a drepturilor omului _____	466
§7. Redeschiderea procesului penal în cazul judecării cauzei în lipsa persoanei condamnate _____	467
<i>Secțiunea 4.3. Deficiențele sistemului actual al căilor de atac în procesul penal român, din perspectiva asigurării aflării adevărului _____</i>	<i>470</i>
BIBLIOGRAFIE _____	473